

9.12. Uskonto ja elämäkatsomustieto

9.12.1. KAIKKI USKONTOSIDONNAISET RYHMÄT JA ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Opetuksen tavoitteet ja sisällöt

Kaikkien uskontosidonnaisten ryhmien, että elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet ovat määritelty Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS, 2004) ja Perusopetuksen muiden uskontojen opetussuunnitelmien perusteissa (PMUOPS, 2006). Tämän lisäksi Kulosaaren yhteiskoulun tavoitteena on tarjota oppilaille mahdollisuus dialogiin ja laajaan yleissivistykseen.

Vuosiluokilla 7-9 on kussakin katsomusaineessa kolme pakollista kurssia. Kulosaaren yhteiskoulussa opetus on jaettu niin, että kullakin vuosiluokalla on yksi kurssi. Tämän lisäksi kaikkien katsomusryhmien oppilaiden valittavissa on yksi valinnainen kurssi.

Opetuskieli ja -materiaali kaikissa uskontosidonnaisissa ryhmissä ja elämäkatsomustiedossa

Englanninkielisten luokkien opetuskielenä on pääsääntöisesti englanti. Muilla luokilla – täysin suomenkielisiä luokkia lukuun ottamatta – englanninkielistä opetusta annetaan oppilaiden taidoista riippuen noin 50 % opetuksesta. Koska opetussuunnitelmassa korostuu suomalaisen katsomuksellisen ja katsomuksettoman kulttuurin näkökulma ja koska oppikirjoja ei ole saatavissa englannin kielellä tähän tarkoitukseen, käytetään opetuksessa myös suomenkielistä materiaalia kaikilla luokilla. Niille oppilaille, jotka eivät kykene opiskelemaan suomenkielellä, voidaan varata muuta tarkoitukseen sopivaa materiaalia ottaen mahdollisesti huomioon oppilaan oma uskonto-, katsomus- ja kulttuuritausta. Tämän lisäksi kaikille oppilaille pyritään tarjoamaan ajankohtaisia media-aineistoja oppimisen tueksi.

Englanninkielisen opiskelun tavoitteena englanninkielisillä luokilla on totuttaa oppilaat kohdekielellä olevan materiaalin hyödyntämiseen ja harjaannuttaa heitä käymään keskustelua kurssien aihepiireihin kuuluvista asioista englannin kielellä. Käsitteet opetetaan myös suomeksi. Osittain englannin kieltä käyttävissä luokissa tavoitteena on oppia uskontoihin ja elämäkatsomustietoon liittyvä sanasto ja sen käyttö suomeksi ja englanniksi, sekä englanninkielisen lähdemateriaalin hyödyntäminen.

Opetussuunnitelman perusteissa määritellyt aihekokonaisuudet toteutuvat läpäisevästi sekä kaikkien uskontosidonnaisten ryhmien että elämäkatsomustiedon kurssien tavoitteissa, sisällöissä ja työtavoissa. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys liittyvät erityisesti kunkin aineen kahden ensimmäisen kurssin sisältöihin. Ihmisenä kasvaminen, osallistuva kansalaisuus ja vastuu ympäristöstä, luonnosta ja kestävästä tulevaisuudesta toteutuvat erityisesti kolmannen pakollisen kurssin kohdalla.

Lähestymis- ja työskentelytavat

Opeteltavia asioita lähestytään monitieteellisestä näkökulmasta. Opetuksessa pyritään integroivaiseen otteeseen, jossa asioita tarkastellaan monesta eri näkökulmasta. Opetuksessa pyritään vertailuun, sekä tiedon ja ymmärryksen yhdistämiseen. Erityisesti apuna käytetään uskontotieteen, teologian, antropologian, historian, yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen näkökulmia. Opetuk-

nessa rohkaistaan oppilaita pohtimaan uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä ja lähestymään niitä analyttisesti ja tarvittaessa myös kriittisesti. Keskeistä on kuitenkin suvaitsevaisen ilmapiirin vaaliminen ja empatian harjoittaminen.

Opetuksessa toteutetaan monimuoto-opetusta metodien osalta esimerkiksi opetuskeskustelu, frontaaliopetus, väittely, draama, verkko-opetus, vertaisopetus sekä erilaisia ryhmäkojoja ja -kokoonpanoja käyttämällä. Opetussisältöjä eriytetään tarvittaessa. Keskeisenä periaatteena on vuorovaikutus ja dialogisuus. Nämä periaatteet kantavat opetusjärjestelyjen läpi. Opetuksessa pyritään yhteistyöhön erilaisten koulun ulkopuolisten tahojen kanssa esimerkiksi uskonnolliset yhteisöt, järjestöt ja yritykset.

Opetuksessa painottuu tämän lisäksi mediakasvatus ja -taidot. Opetuksessa tutustutaan ajankohtaisiin media-aineistoihin ja työkaluihin niin, että ne tukevat opiskeltavaa sisältöaluetta. Oppilaita motivoidaan osallistumaan ajankohtaiseen keskusteluun. Kantavana periaatteena opetuksessa on tutkiva oppiminen ja oppilaita rohkaistaan itsenäiseen tiedonhankintaan sekä oman mielipiteen muodostamiseen ja ilmaisemiseen.

Arviointi

Kaikkien uskontosidonnaisten ryhmien ja elämänkatsomustiedon arvioinnissa otetaan huomioon katsomuksellisen tietämyksen lisäksi oppilaan kyky tunnistaa, analysoida, arvioida ja vertailla keskenään erilaisia katsomuksia ja eettisiä merkityssisältöjä. Keskeistä on myös katsomusten ilmene- misen ja niiden vaikutuksien huomioon ottaminen yksilön, yhteisön, yhteiskunnan ja kulttuurin näkökulmasta.

Arvioinnissa painotetaan oppilaan kykyä itsenäiseen työskentelyyn ja tiedonhankintaan. Katsomuksellisen pohdiskelun ansioita ovat asiatiedon monipuolisuus, pohdiskelun johdon- mukaisuus ja systemaattisuus, sekä oppilaan kyky avoimeen dialogiin erilaisten näkemysten omaavien ihmisten kanssa.

Kurssiarvioinnin lähtökohta on kurssikoe, mutta sovitusti kurssi voidaan suorittaa ilman kurssikoetta esimerkiksi esitelminä tai portfolio-työskentelynä. Lisäksi kurssiarviointi perus- tuu tuntiaktiivisuuteen, läksyjen ja mahdollisesti annettujen tehtävien tekemiseen ajallaan, viikko- työhön, sekä oppilaan säännölliseen ja tarkkaavaiseen läsnäoloon oppitunneilla. Arvioinnin peri- aatteet sovitaan kurssin alussa ryhmän kanssa.

Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi oppilaat arvioivat itse toteutuneita kursseja, omaa opiskeluaan, sekä englannin kielistä opetusta kurssin lopussa annettavissa kurssipalautteis- sa. Oppilaat voivat arvioida myös toistensa tuotoksia.

Päättöarviointi perustuu POPS:ssa (2004) ja MUPOP:ssa (2006) mainittuihin päättö- arvioinnin arvosanan 8 kriteereille.

Valinnainen kurssi

1. Oman katsomuksellisen yhteisön oppi ja elämä

Kurssilla tutustutaan syvällisesti oman katsomuksellisen yhteisön oppiin ja elämään. Kurssilla pyritään soveltavaan tietoon tekemällä tiivistä yhteistyötä soveltuvin osin eri uskonnollisten tai uskonnottomien yhteisöiden, yhdistysten, järjestöjen ja yritysten kanssa. Kurssilla tutustutaan tämän lisäksi valitun ryhmän hallintoon, talouteen, viestintään, mediasuhteeseen ja kasvatukseen, sekä asemaan Suomessa.

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon syvälliseen omaksumiseen sekä otetaan huomioon oppilaan työn määrä ja laatu että yksilölliset taidot. Arvioinnin tulee kannustaa oppilasta oman oppimisen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

9.12.2. KAIKKI USKONTOSIDONNAISET RYHMÄT

Uskonnon opetuksessa tarkastellaan elämän uskonnollista ja eettistä ulottuvuutta oppilaan oman kasvun näkökulmasta sekä laajempaa yhteiskunnallista ilmiönä. Uskontoa käsitellään yhtenä inhimillisen kulttuurin vaikuttavana pohjavirtana. Uskonnon opetuksessa korostetaan oman uskonnon tuntemista sekä valmiutta kohdata muita uskontoja ja katsomuksia, etenkin suomalaisessa yhteiskunnassa vaikuttavia katsomuserinteitä.

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tarjota oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa aineksia identiteetin ja maailmankatsomuksen rakentamiseen. Opetus antaa valmiuksia kohdata uskonnollinen ja eettinen ulottuvuus omassa ja yhteisön elämässä. Opetuksen tavoite on uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys.

Opetuksen tavoitteena on

- perehdyttää omaan uskontoon
- perehdyttää suomalaiseen katsomuserinteeseen
- tutustuttaa muihin uskontoihin
- auttaa ymmärtämään uskontojen kulttuurista ja inhimillistä merkitystä
- kasvattaa eettisyyteen ja auttaa ymmärtämään uskonnon eettistä ulottuvuutta.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen lähtökohtana on tutustuttaa oppilas monipuolisesti uskonnolliseen kulttuuriin ja tuoda esiin oppilaan kehityksen ja kasvun kannalta keskeisiä tekijöitä. Oppilasta autetaan ymmärtämään uskonnon merkitystä hänelle itselleen sekä näkemään uskontojen vaikutuksia yhteiskunnassa ja kulttuurissa. Opetuksen tavoite on laaja-alainen uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys.

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen ydintehtävänä vuosiluokilla 7–9 on syventää ja laajentaa oppilaan ymmärtämystä oman uskonnon ja muiden uskontojen luonteesta ja merkityksestä. Näin tuetaan oppilaan oman maailmankatsomuksen ja eettisen näkemyksen rakentamista.

Tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Oppilas

- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää uskonnon ja siihen sisältyvän pyhyiden ulottuvuuden merkitystä ihmisen ja yhteisön elämässä
- perehtyy Raamattuun inhimillisenä ja pyhänä kirjakokoelmana
- perehtyy kristinuskoon, sen syntyyn ja kehitykseen sekä sen merkitykseen ihmisen ja yhteiskunnan elämässä
- perehtyy luterilaiseen kirkkoon ja sen uskonkäsitykseen

- tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin pääpiirteissään
- osaa kunnioittaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä
- tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja kristillisen etiikan perusteita sekä osaa soveltaa näitä eettiseen pohdintaansa ja toimintaansa.

Pakolliset kurssit

1. Katsomusten maailma

Kurssilla keskitytään maailmankatsomukselliseen pohdintaan. Kurssilla tutustutaan termiin kulttuuri, sekä kulttuurin, että uskontojen tieteelliseen tutkimiseen. Kurssilla esitellään suurimmat maailmanuskonnot ja uskonnoton tapakulttuuri. Uskonnoista havainnoidaan opin perusteiden ja uskonnon harjoittamisen lisäksi uskontojen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla perehdytään myös Raamattutietoon.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta

- elämän merkitys ja rajallisuus
- uskon ja tiedon suhde

Maailmanuskonnot

- keskeisten maailmanuskontojen levinneisyys, kokosuhteet ja uskonnollisen elämän pääpiirteet
- uskonnon ulottuvuudet ja vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin
- Suomalaiset muinaisuskot

Raamattu

- Vanha testamentti Israelin kansan vaiheiden ja uskon ilmentäjänä
- Vanha testamentti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin näkökulmasta
- Uusi testamentti Jeesuksen opetuksen ja kristinuskon synnyn ilmentäjänä
- Raamatun synnyn pääpiirteet sekä Raamatun tulkinta ja käyttö
- Raamatun kulttuurivaikutuksia

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Tiede ja sekulaari katsomus

- Peruskäsitteet: uskomus, tieto, luulo, arvaus
- Luonnollinen ja yliluonnollinen
- Uskonnon ja tieteen suhde
- Kulttuurin käsite, määrittely ja tutkimus
- Tieteiden ja tieteellisen tutkimuksen vaikutus elämäntapaamme
- Uskonnoton tapakulttuuri

2. Eurooppalaisen ajattelun historia ja kirkkohistoria

Kurssilla luodaan yleiskuva eurooppalaisen ajattelun kehityssuunnista. Kurssilla esitetään syventävät tiedot seemiläisistä uskonnoista: juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista, ottaen huomioon niiden yhteiset piirteet ja vaikutukset eurooppalaiseen ajatteluperinteeseen. Tämän lisäksi käsitellään esimerkiksi humanismia ja pohditaan edellä mainittujen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla esitellään erityisesti suomalaista katsomusperinnettä.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Kirkko

- keskeiset asiat kristinuskon synnystä ja kehityksestä
- kirkkokunnat, niiden levinneisyys sekä elämän ja uskon pääpiirteet, ekumenia
- kirkkorakennus sekä sen symboliikka ja liittyminen seurakunnan elämään
- kristillinen usko, sen inhimillinen ja yhteiskunnallinen merkitys, erityisesti luterilainen usko, kristilliset symbolit

Suomalainen katsomusperinne

- katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika
- uskonnonvapaus
- yleiskuva Suomen uskontotilanteesta, erityisesti luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä, muita uskontoja ja uskonottomuus
- luterilaisen kirkon jäsenyys ja toiminta sekä kristillinen virsi- ja muu musiikkiperinne

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Eurooppalaisen ajattelun kehityslinjat

- Eurooppalaisen ajattelun vaiheet antiikista postmoderniin aikaan
- Tieteiden vaikutus eurooppalaiseen elämäntapaan
- Eurooppalaisen yhteiskunnan uskonnollinen ja katsomuksellinen nykytilanne esim. maallistuminen, uskonnollinen monimuotoisuus, pluralismi, yksityistyminen, yhteiskuntauskonnollisuus ja uskonottomuus

Seemiläiset uskonnot

- Syventävät tiedot juutalaisuudesta ja islamista

Suomalainen kulttuuri ja kulttuuriryhmät

- Suomalaisuus ja suomalaisen kulttuurin erityispiirteet ja kulttuuriryhmät esim. erilaiset vähemmistöt
- Monikulttuurisuus Suomessa ja maahanmuutto, sekä maasta muutto
- Kulttuurien rinnakkaiselon haasteet ja vahvuudet
- Suvaitsevaisuus

3. Etiikka

Kurssilla tarkastellaan ihmistä eettisenä toimijana ja valintoja tekevänä yksilönä, joka on vastuussa teoistaan ja toiminnastaan. Kurssilla pyritään tunnistamaan ja analysoimaan eettisiä näkökohtia ja ongelmia nykyajan ihmisten, yhteiskuntien ja globaalin todellisuuden eri tilanteissa, sekä pohtimaan mahdollisia ratkaisuja ja niiden vaikutuksia. Kurssilla tuodaan esille eri katsomusten etiikan

periaatteita rajaamatta kuitenkin eettisen pohdiskelun sisältöä vain tietyn katsomuksen ajattelumalleihin. Tämän lisäksi pohditaan tulevaisuutta, sen tutkimista ja siihen vaikuttamista.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Ihminen eettisenä olentona

- eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen
- kristillinen ihmiskäsitys ja toisen asemaan asettuminen
- ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana
- kristillisen etiikan peruspainotukset kuten profeettojen sanoma, Jeesuksen Vuorisaarna ja vertaukset

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Etiikka

- Kristillisten kirkkojen, Islamin ja Juutalaisuuden painotukset eettisissä kysymyksissä
- Ihmiskäsitykset eri kristillisissä kirkkokunnissa, juutalaisuudessa, islamissa ja muissa keskeisimmissä katsomuksissa
- Moraalin kehitys
- Vapaus, vastuu ja velvollisuudet
- Etiikan teorat

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

Ympäristöetiikka

- Kulttuuri ja luonto
- Käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen
- Luonnontulevaisuus, maailmanperintö

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 (POPS 2004)

Oppilas kykenee hankkimaan syventävää tietoa kristinuskosta ja evankelis-luterilaisesta kirkosta

Oppilas

- tuntee Raamatun keskeisen sisällön
- tuntee kristinuskon syntytahtumat ja hallitsee kristillisten kirkkojen muotoutumisen keskeiset vaiheet

- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon historiaa ja ymmärtää suomalaisen luterilaisuuden perusluonteen
- ymmärtää suomalaista uskonnollisuutta ja katsomusperinnettä.

Oppilas ymmärtää uskontoa ilmiönä

Oppilas

- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia suomalaisessa ja eurooppalaisessa kulttuurissa
- tuntee maailmanuskontojen keskeiset piirteet
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen
- hahmottaa oman maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä
- kykenee keskustelemaan olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä.

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla

Oppilas

- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia.

ORTODOKSINEN USKONTO

Ortodoksisessa uskonnonopetuksessa keskeistä on oppilaan ortodoksisen identiteetin vahvistaminen ja ylläpitäminen. Oppilasta autetaan ymmärtämään uskonnon merkitystä hänelle itselleen sekä näkemään uskonnon vaikutuksia yhteiskunnassa ja kulttuurissa. Opetuksessa pyritään uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen saavuttamiseen.

Ortodoksisen uskonnon opetuksen ydintehtävänä vuosiluokilla 7–9 on syventää ja laajentaa oppilaan ymmärtämystä omasta uskonnollisesta perinteestään sekä muiden uskontojen luonteesta ja merkityksestä. Näin tuetaan oppilaan oman maailmankatsomuksen ja eettisen näkemyksen rakentumista.

Tavoitteet vuosiluokille 7-9

Oppilas

- vahvistaa ja syventää ortodoksista identiteettiään ja ymmärtää pyhyiden ulottuvuutta elämässä
- perehtyy liturgiseen elämään ja kirkkotaiteeseen, ortodoksiseen kirkkoon, sen historiaan ja uskonkäsitteeseen
- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä ymmärtää uskonnon ja katsomuksen merkityksen ihmisen ja yhteisön elämässä
- perehtyy Raamattuun pyhänä ja inhimillisenä kirjakokoelmana

- tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja ortodoksisen etiikan perusteita sekä osaa soveltaa näitä eettisessä pohdinnassaan ja toiminnassaan
- tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin pääpiirteissään
- osaa arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Pakolliset kurssit

1. Katsomusten maailma

Kurssilla keskitytään maailmankatsomukselliseen pohdintaan. Kurssilla tutustutaan termiin kulttuuri, sekä kulttuurin, että uskontojen tieteellisen tutkimiseen. Kurssilla esitellään suurimmat maailmanuskonnot ja uskonnoton tapakulttuuri. Uskonnoista havainnoidaan opin perusteiden ja uskonnon harjoittamisen lisäksi uskontojen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla perehdytään myös Raamattutietoon.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Maailmanuskonnot

- keskeisten maailmanuskontojen levinneisyys, kokosuhteet, perususkomukset ja uskonnollisen elämän pääpiirteet
- uskonnon ulottuvuudet ja vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin

Raamattu

- Raamatun synty ja sisältö
- Raamattu pyhänä kirjana
- Profeetat, kuninkaiden aika, psalmit
- Apostolien teot

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta

- elämän merkitys ja rajallisuus
- uskon ja tiedon suhde

Tiede ja sekulaari katsomus

- Peruskäsitteet: uskomus, tieto, luulo, arvaus
- Luonnollinen ja yliluonnollinen
- Uskonnon ja tieteen suhde
- Kulttuurin käsite, määrittely ja tutkimus
- Tieteiden ja tieteellisen tutkimuksen vaikutus elämäntapaamme
- Uskonnoton tapakulttuuri

Suomalainen katsomusperinne

- Suomalaiset muinaisuskot

Raamattu

- Vanha testamentti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin näkökulmasta

- Raamatun tulkinta ja käyttö
- Raamatun kulttuurivaikutuksia

2. Eurooppalaisen ajattelun historia ja kirkkohistoria

Kurssilla luodaan yleiskuva eurooppalaisen ajattelun kehityssuunnista. Kurssilla esitetään syventävät tiedot seemiläisistä uskonnoista: juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista, ottaen huomioon niiden yhteiset piirteet ja vaikutukset eurooppalaiseen ajatteluperinteeseen. Erityisesti keskiössä on ortodoksinen uskonto. Tämän lisäksi käsitellään esimerkiksi humanismia ja pohditaan edellä mainittujen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla esitellään erityisesti suomalaista katsomusperinnettä.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Kirkkohistoria

- kristinuskon synnyn ja kehityksen keskeiset tapahtumat
- kirkkokunnat sekä ekumenia
- Suomen ortodoksisen kirkon historiaa
- Suomen ortodoksisen kirkon hallinto ja nykytilanne
- Suomen uskonnollisen tilanteen kehitys

Liturgiikka ja uskonoppi

- sakramentit
- jumalanpalvelukset: liturgia, vigilia, paastoliturgia ja muita kirkollisia toimituksia
- kirkkorakennus, kirkkotaide ja kirkkomusiikki
- uskonopin keskeiset kohdat

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Eurooppalaisen ajattelun kehityslinjat

- Eurooppalaisen ajattelun vaiheet antiikista postmoderniin aikaan
- Tieteiden vaikutus eurooppalaiseen elämäntapaan
- Eurooppalaisen yhteiskunnan uskonnollinen ja katsomuksellinen nykytilanne esim. maallistuminen, uskonnollinen monimuotoisuus, pluralismi, yksityistyminen, yhteiskuntauskonnollisuus ja uskonnottomuus

Seemiläiset uskonnot

- Syventävät tiedot juutalaisuudesta ja islamista

Suomalainen katsomusperinne

- katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika
- uskonnonvapaus
- yleiskuva Suomen uskontotilanteesta, erityisesti luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä, muita uskontoja ja uskonnottomuus
- Kristillinen virsi- ja muu musiikkiperinne

Suomalainen kulttuuri ja kulttuuriryhmät

- Suomalaisuus ja suomalaisen kulttuurin erityispiirteet ja kulttuuriryhmät esim. erilaiset vähemmistöt
- Monikulttuurisuus Suomessa ja maahanmuutto, sekä maasta muutto
- Kulttuurien rinnakkaiselon haasteet ja vahvuudet
- Suvaitsevaisuus

3. Etiikka

Kurssilla tarkastellaan ihmistä eettisenä toimijana ja valintoja tekevänä yksilönä, joka on vastuussa teoistaan ja toiminnastaan. Kurssilla pyritään tunnistamaan ja analysoimaan eettisiä näkökohtia ja ongelmia nykyajan ihmisten, yhteiskuntien ja globaalin todellisuuden eri tilanteissa, sekä pohtimaan mahdollisia ratkaisuja ja niiden vaikutuksia. Kurssilla tuodaan esille eri katsomusten etiikan periaatteita rajaamatta kuitenkaan eettisen pohdiskelun sisältöä vain tietyn katsomuksen ajattelumalleihin. Tämän lisäksi pohditaan tulevaisuutta, sen tutkimista ja siihen vaikuttamista.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Etiikka

- ortodoksinen ihmiskäsitys
- eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohdinta ja soveltaminen
- Vuorisaarnan etiikka

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Ihminen eettisenä olentona

- kristillinen ihmiskäsitys ja toisen asemaan asettuminen
- ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana
- kristillisen etiikan peruspainotukset Vuorisaarnan lisäksi, kuten profeettojen sanoma, Jeesuksen ja vertaukset

Etiikka

- Kristillisten kirkkojen, Islamin ja Juutalaisuuden painotukset eettisissä kysymyksissä
- Ihmiskäsitykset eri kristillisissä kirkkokunnissa, juutalaisuudessa, islamissa ja muissa keskeisimmässä katsomuksissa
- Moraalin kehitys
- Vapaus, vastuu ja velvollisuudet
- Etiikan teorialat

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

Ympäristöetiikka

- Kulttuuri ja luonto
- Käsitteitä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen

- Luonnontulevaisuus, maailmanperintö

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

Päätöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 (POPS 2004)

Oppilas kykenee hankkimaan tietoa ortodoksisesta uskosta

Oppilas

- tuntee ortodoksisen kirkkovuoden paasto- ja juhlaperinteen sekä kykenee seuraamaan ortodoksista kirkkovuotta
- tuntee ortodoksisen jumalanpalvelusperinteen
- on muodostanut itselleen yleiskuvan kirkon opista
- tuntee sakramentit sekä muita pyhiä toimituksia ja tuntee niiden merkityksen
- tuntee kirkon eettistä opetusta ja osaa soveltaa sitä omaan elämäänsä.

Oppilas tuntee Raamatun synnyn ja keskeisen sisällön

Oppilas

- tuntee Raamatun sisäisen rakenteen
- ymmärtää Raamatun pelastusilmoituksen
- ymmärtää Raamatun osana kirkon Traditiota
- tuntee Raamatun käytön kristityn jokapäiväisessä elämässä ja tunnistaa eri kirjojen liturgisen käyttöyhteyden.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tietää kristillisen kirkon synnyn, leviämisen ja sen jakaantumisen syyt
- osaa sijoittaa Suomen ortodoksisen kirkon osaksi maailmanlaajuisia kirkkoja
- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon vaiheet ja niiden vaikutuksen nykyhetkeen
- tuntee oman seurakunnan toimintaa
- tuntee kirkollisia järjestöjä ja niiden toimintaa
- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon hallintoa.

Oppilas tuntee maailmanuskontoja

Oppilas

- ymmärtää uskonnon merkityksen ihmiselle
- tunnistaa suuret maailmanuskonnot
- osaa arvostaa eri tavalla uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

ISLAM USKONTO

Tavoitteet vuosiluokille 7–9

Oppilas

- ymmärtää uskonnon merkityksen ihmisen ja yhteisön elämässä
- perehtyy islamin syntyyn, uskonkäsitykseen ja elämään uskonnollisissa yhdyskunnissa Suomessa ja maailmassa
- perehtyy Koraaniin pyhänä kirjana
- perehtyy islamiin sekä sen merkitykseen ihmisen ja yhteiskunnan elämässä
- tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin sekä suomalaiseen katsomusperinteeseen pääpiirteissään
- osaa kunnioittaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä
- tuntee islamilaisen moraaliopetuksen peruskäsitteitä ja osaa soveltaa niitä eettiseen pohdintaansa ja toimintaansa.

1. Katsomusten maailma

Kurssilla keskitytään maailmankatsomukselliseen pohdintaan. Kurssilla tutustutaan termiin kulttuuri, sekä kulttuurin, että uskontojen tieteelliseen tutkimiseen. Kurssilla esitellään suurimmat maailmanuskonnot ja uskonnoton tapakulttuuri. Uskonnoista havainnoidaan opin perusteiden ja uskonnon harjoittamisen lisäksi uskontojen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla perehdytään myös Koraaniin.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta

- elämän merkitys ja rajallisuus
- uskon ja tiedon suhde

Maailmanuskonnot

- keskeisten maailmanuskontojen levinneisyys, kokosuhteet ja uskonnollisen elämän pääpiirteet
- uskonnon ulottuvuudet ja vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin

Koraani ja profeetta Muhammedin opetukset

- Koraani pyhänä kirjana
- Koraanin keskeisiä opetuksia tutustumalla erilaisiin lukuihin (suurat) sekä niiden sisällöllistä pohdintaa
- rukous

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Tiede ja sekulaari katsomus

- Peruskäsitteet: uskomus, tieto, luulo, arvaus
- Luonnollinen ja yliluonnollinen
- Uskonnon ja tieteen suhde
- Kulttuurin käsite, määrittely ja tutkimus
- Tieteiden ja tieteellisen tutkimuksen vaikutus elämäntapaamme
- Uskonnoton tapakulttuuri

Suomalainen katsomusperinne

- Suomalaiset muinaisuskot

Raamattu

- Syventävät tiedot Raamatusta

2. Eurooppalaisen ajattelun historia ja islamin historia

Kurssilla luodaan yleiskuva eurooppalaisen ajattelun kehityssuunnista. Kurssilla esitetään syventävät tiedot seemiläisistä uskonnoista: juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista, ottaen huomioon niiden yhteiset piirteet ja vaikutukset eurooppalaiseen ajatteluperinteeseen. Tämän lisäksi käsitellään esimerkiksi humanismia ja pohditaan edellä mainittujen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla esitellään erityisesti suomalaista katsomusperinnettä.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Islamin historiaa ja erityispiirteitä

- keskeiset asiat islamin synnystä ja varhaisista vaiheista
- islamin kehitys, leviäminen ja islam tänään
- islamin pääsuunnat ja niiden tunnusomaisia piirteitä, yhtenäisyys (wahdat)
- islamin uskonopin ja etiikan pääpiirteitä
- islamilainen kulttuuri, taide, arkkitehtuuri ja nashid
- islamin inhimillinen ja yhteiskunnallinen merkitys

Suomalainen katsomusperinne

- yleiskuva suomalaisesta uskonnollisuudesta; muinaisusko, katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika.
- uskonnot ja uskonnoton ajattelu Suomessa tänään, moni kulttuurisuus ja uskonnonvapaus

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Eurooppalaisen ajattelun kehityslinjat

- Eurooppalaisen ajattelun vaiheet antiikista postmoderniin aikaan
- Tieteiden vaikutus eurooppalaiseen elämäntapaan
- Eurooppalaisen yhteiskunnan uskonnollinen ja katsomuksellinen nykytilanne esim. maallistuminen, uskonnollinen monimuotoisuus, pluralismi, yksityistyminen, yhteiskuntauskonnollisuus ja uskonottomuus

Seemiläiset uskonnot

- Syventävät tiedot kristinuskosta ja juutalaisuudesta

Suomalainen kulttuuri ja kulttuuriryhmät

- Suomalaisuus ja suomalaisen kulttuurin erityispiirteet ja kulttuuriryhmät esim. erilaiset vähemmistöt
- Monikulttuurisuus Suomessa ja maahanmuutto, sekä maasta muutto
- Kulttuurien rinnakkaiselon haasteet ja vahvuudet
- Suvaitsevaisuus

3. Etiikka

Kurssilla tarkastellaan ihmistä eettisenä toimijana ja valintoja tekevänä yksilönä, joka on vastuussa teoistaan ja toiminnastaan. Kurssilla pyritään tunnistamaan ja analysoimaan eettisiä näkökohtia ja ongelmia nykyajan ihmisten, yhteiskuntien ja globaalien todellisuuden eri tilanteissa, sekä pohtimaan mahdollisia ratkaisuja ja niiden vaikutuksia. Kurssilla tuodaan esille eri katsomusten etiikan periaatteita rajaamatta kuitenkaan eettisen pohdiskelun sisältöä vain tietyn katsomuksen ajattelumalleihin. Tämän lisäksi pohditaan tulevaisuutta, sen tutkimista ja siihen vaikuttamista.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Ihminen eettisenä olentona

- islamilaisen etiikan peruspainotukset
- islamilainen ihmiskäsitys ja toisen asemaan asettuminen
- eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen
- ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana

Koraani ja profeetta Muhammedin opetukset

- Koraanin keskeisiä opetuksia tutustumalla erilaisiin lukuihin (suurat) sekä niiden sisällöllistä pohdintaa
- islamin laki (Sharia), erityisesti perhe- ja yhteiskuntaelämässä

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Etiikka

- Eri kristillisten kirkkojen ja juutalaisuuden painotukset eettisissä kysymyksissä
- Ihmiskäsitykset eri kristillisissä kirkkokunnissa, juutalaisuudessa ja muissa keskeisimmässä katsomuksissa
- Moraalin kehitys
- Vapaus, vastuu ja velvollisuudet
- Etiikan teoriat

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

Ympäristöetiikka

- Kulttuuri ja luonto
- Käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen
- Luonnontulevaisuus, maailmanperintö

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

Päätöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 (PMUOPS 2006)

Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskonnollisten perustietojen sekä ajattelutaitojen osaamiseen. Arviointi kohdennetaan 5. vuosiluokan päättyessä uskonnon perusasioihin, uskontoon ilmiönä sekä eettiseen ymmärrykseen. Perusopetuksen päättyessä arvioinnissa on, edellä mainittujen tietojen ja taitojen lisäksi, keskeistä arvioida oppilaan tietoja uskonnoista, uskonnon ja kulttuurin sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Päätöarvioinnissa otetaan huomioon oppilaan työn määrä ja laatu sekä yksilölliset taidot. Arvioinnin tulee kannustaa oppilasta oman oppimisensa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Oppilas kykenee hankkimaan syventävää tietoa omasta uskonnostaan.

Oppilas

- tuntee Pyhien kirjoitusten keskeistä sisältöä ja uskonnon perustajan / keskeisesti vaikuttaneiden henkilöiden opetuksia
- tuntee uskonnon syntytahtumat ja hallitsee uskonnon muotoutumisen keskeisiä vaiheita
- tuntee oman uskontonsa opin ja elämän keskeisiä asioita
- tietää suomalaisesta uskonnollisuudesta ja katsomusperinteestä.

Oppilas ymmärtää uskontoa ilmiönä.

Oppilas

- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia Suomessa ja maailmassa
- tuntee maailmanuskontojen keskeisiä piirteitä
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa.

Oppilas

- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen
- hahmottaa oman maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä
- kykenee keskustelemaan olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä.

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla.

Oppilas

- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia.

JUUTALAINEN USKONTO

Tavoitteet vuosiluokille 7–9

Oppilas

- tiedostaa maailmankatsomuksensa rakentumiseen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää uskonnon ja siihen sisältyvän pyhyiden ulottuvuuden merkitystä ihmisen ja yhteisön elämässä
- perehtyy Tooraan, Tanakhiin ja muihin juutalaisuuden pyhiin kirjoihin inhimillisenä ja pyhänä kirjakokoelmana

- perehtyy juutalaisuuteen sekä sen merkitykseen ihmisen ja yhteiskunnan elämässä
- perehtyy juutalaiseen seurakuntaan ja sen uskonkäsitykseen
- tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin sekä suomalaiseen katsomusperinteeseen pääpiirteissään
- osaa kunnioittaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä
- tuntee eettisen ajattelun peruskäsitteitä ja juutalaisen etiikan perusteita sekä osaa soveltaa näitä eettiseen pohdintaansa ja toimintaansa.

1. Katsomusten maailma

Kurssilla keskitytään maailmankatsomukselliseen pohdintaan. Kurssilla tutustutaan termiin kulttuuri, sekä kulttuuriin, että uskontojen tieteelliseen tutkimiseen. Kurssilla esitellään suurimmat maailmanuskonnot ja uskonnoton tapakulttuuri. Uskonnoista havainnoidaan opin perusteiden ja uskonnon harjoittamisen lisäksi uskontojen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla perehdytään myös juutalaisuuden uskonnollisiin kirjoihin.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta

- elämän merkitys ja rajallisuus
- uskon ja tiedon suhde

Maailmanuskonnot

- keskeisten maailmanuskontojen levinneisyys, kokosuhteet ja uskonnollisen elämän pääpiirteet
- uskonnon ulottuvuudet ja vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin
- Suomalaiset muinaisuskot

Uskonnolliset kirjat

- Toora ja Tanakh: synnyn pääpiirteet sekä tulkinta ja käyttö
- Talmud ja muut Tooran selitysteokset
- Siddurit ja Mahzorit
- muu uskonnollinen kirjallisuus

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Tiede ja sekulaari katsomus

- Peruskäsitteet: uskomus, tieto, luulo, arvaus
- Luonnollinen ja yliluonnollinen
- Uskonnon ja tieteen suhde
- Kulttuurin käsite, määrittely ja tutkimus
- Tieteiden ja tieteellisen tutkimuksen vaikutus elämäntapaamme
- Uskonnoton tapakulttuuri

2. Eurooppalaisen ajattelun historia ja juutalaisen uskon historia

Kurssilla luodaan yleiskuva eurooppalaisen ajattelun kehityssuunnista. Kurssilla esitetään syventävät tiedot seemiläisistä uskonnoista: juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista, ottaen huomioon

niiden yhteiset piirteet ja vaikutukset eurooppalaiseen ajatteluperinteeseen. Tämän lisäksi käsitellään esimerkiksi humanismia ja pohditaan edellä mainittujen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla esitellään erityisesti suomalaista katsomusperinnettä.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Juutalainen elämänkaari

- juutalainen kalenteri, sen juhlat ja niihin liittyvät juutalaiset sisällöt ja tavat
- jumalanpalvelukset, rukoukset ja siunaukset
- elämänkaareen liittyvät mitzvat ja riitit
- kashrut-määräykset
- juutalainen käsitys Jumalasta, Hänen antamistaan käskyistä ja Toorasta sekä Jumalan ja ihmisen välisestä liitosta

Seurakuntalaitos

- seurakunnan tehtävät ja uskonnolliset virat
- juutalaisuuden suuntaukset, niiden levinneisyys sekä elämän ja uskon pääpiirteet, yhtäläisyydet ja erot
- synagoga, sen symboliikka ja liittyminen seurakunnan elämään
- juutalainen usko, sen inhimillinen ja yhteisöllinen merkitys

Suomalainen katsomusperinne

- katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika
- uskonnonvapaus
- yleiskuva Suomen uskontotilanteesta, erityisesti luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä, muita uskontoja ja uskonnottomuus
- luterilaisen kirkon toiminta

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Eurooppalaisen ajattelun kehityslinjat

- Eurooppalaisen ajattelun vaiheet antiikista postmoderniin aikaan
- Tieteiden vaikutus eurooppalaiseen elämäntapaan
- Eurooppalaisen yhteiskunnan uskonnollinen ja katsomuksellinen nykytilanne esim. maallistuminen, uskonnollinen monimuotoisuus, pluralismi, yksityistyminen, yhteiskuntauskonnollisuus ja uskonnottomuus

Seemiläiset uskonnot

- Syventävät tiedot kristinuskosta ja islamista

Suomalainen kulttuuri ja kulttuuriryhmät

- Suomalaisuus ja suomalaisen kulttuurin erityispiirteet ja kulttuuriryhmät esim. erilaiset vähemmistöt
- Monikulttuurisuus Suomessa ja maahanmuutto, sekä maasta muutto
- Kulttuurien rinnakkaiselon haasteet ja vahvuudet
- Suvaitsevaisuus

3. Etiikka

Kurssilla tarkastellaan ihmistä eettisenä toimijana ja valintoja tekevänä yksilönä, joka on vastuussa teoistaan ja toiminnastaan. Kurssilla pyritään tunnistamaan ja analysoimaan eettisiä näkökohtia ja ongelmia nykyajan ihmisten, yhteiskuntien ja globaalien todellisuuden eri tilanteissa, sekä pohtimaan mahdollisia ratkaisuja ja niiden vaikutuksia. Kurssilla tuodaan esille eri katsomusten etiikan periaatteita rajaamatta kuitenkaan eettisen pohdiskelun sisältöä vain tietyn katsomuksen ajattelumalleihin. Tämän lisäksi pohditaan tulevaisuutta, sen tutkimista ja siihen vaikuttamista.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Ihminen eettisenä olentona

- eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen
- juutalainen ihmiskäsitys ja toisen asemaan asettuminen
- ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana
- juutalaisen etiikan peruspainotukset mitzvujen (käskyjen) perusteella

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Etiikka

- Kristillisten kirkkojen ja Islamin painotukset eettisissä kysymyksissä
- Ihmiskäsitykset eri kristillisissä kirkkokunnissa, islamissa ja muissa keskeisimmissä katsomuksissa
- Moraalin kehitys
- Vapaus, vastuu ja velvollisuudet
- Etiikan teoriat

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

Ympäristöetiikka

- Kulttuuri ja luonto
- Käsityksiä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luontokeskeinen
- Luonnontulevaisuus, maailmanperintö

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 (PMUOPS 2006)

Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskonnollisten perustietojen sekä ajattelutaitojen

osaamiseen. Arviointi kohdennetaan 5. vuosiluokan päättyessä uskonnon perusasioihin, uskontoon ilmiönä sekä eettiseen ymmärrykseen. Perusopetuksen päättyessä arvioinnissa on, edellä mainittujen tietojen ja taitojen lisäksi, keskeistä arvioida oppilaan tietoja uskonnoista, uskonnon ja kulttuurin sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Päätösarvioinnissa otetaan huomioon oppilaan työn määrä ja laatu sekä yksilölliset taidot. Arvioinnin tulee kannustaa oppilasta oman oppimisensa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Oppilas kykenee hankkimaan syventävää tietoa omasta uskonnostaan.

Oppilas

- tuntee Pyhien kirjoitusten keskeistä sisältöä ja uskonnon perustajan / keskeisesti vaikuttaneiden henkilöiden opetuksia
- tuntee uskonnon syntytahtumat ja hallitsee uskonnon muotoutumisen keskeisiä vaiheita
- tuntee oman uskontonsa opin ja elämän keskeisiä asioita
- tietää suomalaisesta uskonnollisuudesta ja katsomusperinteestä.

Oppilas ymmärtää uskontoa ilmiönä.

Oppilas

- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia Suomessa ja maailmassa
- tuntee maailmanuskontojen keskeisiä piirteitä
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa.

Oppilas

- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen
- hahmottaa oman maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä
- kykenee keskustelemaan olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä.

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla.

Oppilas

- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia.

KATOLINEN USKONTO

Tavoitteet vuosiluokille 7–9

Oppilas

- tutustuu katolisen kirkon historian päätapahtumiin Suomessa
- tutustuu uskonvapauden kehitykseen Suomessa
- vahvistaa ja syventää katolista identiteettiään perehtymällä katoliseen uskonkäsitykseen ja liturgiseen elämään
- tuntee katolisen kirkon historian päävaiheet ja kirkkovuoden ja pyhiinvaellusten kehityksen
- perehtyy Raamattuun pyhänä kirjana ja Tradition osana, ymmärtää Tradition ja perinteiden eroa ja merkityksiä

- tuntee katolisen moraaliopetuksen peruskäsitteitä ja osaa soveltaa niitä eettisessä pohdinnassa ja toiminnassaan
- tietää ekumenian tehtävän ja merkityksen, tuntee Suomessa toimivia kirkkoja ja kristillisiä yhteisöjä
- tutustuu keskeisiin maailmanuskontoihin pääpiirteissään, osaa kohdata ja kohdella kunnioittavasti eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä
- tutustuu kirkolliseen taiteeseen, kirkkomusiikkiin ja hengelliseen kirjallisuuteen.

1. Katsomusten maailma

Kurssilla keskitytään maailmankatsomukselliseen pohdintaan. Kurssilla tutustutaan termiin kulttuuri, sekä kulttuurin, että uskontojen tieteelliseen tutkimiseen. Kurssilla esitellään suurimmat maailmanuskonnot ja uskonnoton tapakulttuuri. Uskonnoista havainnoidaan opin perusteiden ja uskonnon harjoittamisen lisäksi uskontojen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla perehdytään myös Raamattutietoon.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Maailmanuskonnot

- suurten maailmanuskontojen levinneisyys, perususkomuksia ja uskonnollisen elämän pääpiirteitä
- uskonnon ulottuvuuksia ja vaikutuksia yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin
- uskontojen välisen dialogin perusteita

Raamattu

- Raamatun synty ja rakenne, alkukertomukset, profeettojen henkilökuvia ja sanomaa
- Markuksen evankeliumi, Uuden testamentin kirjeiden tuntemusta
- Raamatun ja tradition suhde, tradition sisältö ja merkitys, tradition ja perinteiden ero
- Raamatun käyttö kirkossa
- jonkun uskonnollisen kirjan lukeminen ja referoiminen

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta

- elämän merkitys ja rajallisuus
- uskon ja tiedon suhde

Tiede ja sekulaari katsomus

- Peruskäsitteet: uskomus, tieto, luulo, arvaus
- Luonnollinen ja yliluonnollinen
- Uskonnon ja tieteen suhde
- Kulttuurin käsite, määrittely ja tutkimus
- Tieteiden ja tieteellisen tutkimuksen vaikutus elämäntapaamme
- Uskonnoton tapakulttuuri

Suomalainen katsomusperinne

- Suomalaiset muinaisuskot

Raamattu

- Vanha testamentti Israelin kansan vaiheiden ja uskon ilmentäjänä
- Vanha testamentti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin näkökulmasta
- Raamatun kulttuurivaikutuksia

2. Eurooppalaisen ajattelun historia ja katolisen uskonnon historia

Kurssilla luodaan yleiskuva eurooppalaisen ajattelun kehityssuunnista. Kurssilla esitetään syventävät tiedot seemiläisistä uskonnoista: juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista, ottaen huomioon niiden yhteiset piirteet ja vaikutukset eurooppalaiseen ajatteluperinteeseen. Tämän lisäksi käsitellään esimerkiksi humanismia ja pohditaan edellä mainittujen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla esitellään erityisesti suomalaista katsomusperinnettä.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Kirkon historiaa

- kirkon historian päätapahtumia ja linjauksia
- kirkkovuoden kehitys eri aikoina
- pyhiinvaelluksia eri aikoina
- kirkon ja yhteiskunnan suhteista ja vuorovaikutuksesta

Katolinen kirkko Suomessa

- katolisen kirkon historiaa ja kehitystä Suomessa
- uskonnonvapauden kehitys Suomessa
- sääntökunnat ja luostarit Suomessa

Liturgia ja uskonoppi

- sakramentit
- messuja ja muita kirkollisia toimituksia
- hartauksia ja perinteisiä rukouksia
- uskonopin keskeiset kohdat

Muut kristityt ja ekumeeninen liike

- Suomessa toimivia kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä
- ekumenian periaatteita
- Suomen ekumeenisen neuvoston toimintaa

Kirkollinen taide

- kirkkorakennukseen, sen kuviin ja muihin esineisiin sekä kirkkorakennustyyliin tutustuminen
- eri aikakausien uskonnolliseen kuvataiteeseen tutustuminen
- eri aikakausien ja maiden messumusiikkiin ja muuhun uskonnolliseen musiikkiin tutustuminen
- gregoriaaniseen musiikkiin ja sen käyttöön kirkossa tutustuminen

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Kristinuskko

- keskeiset asiat kristinuskon synnystä ja kehityksestä
- kirkkokunnat, niiden levinneisyys sekä elämän ja uskon pääpiirteet
- kirkkorakennus sekä sen symboliikka ja liittyminen seurakunnan elämään

Suomalainen katsomusperinne

- katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika
- yleiskuva Suomen uskontotilanteesta, erityisesti luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä muita kristillisiä kirkkoja ja yhteisöjä, muita uskontoja ja uskonnottomuus

Eurooppalaisen ajattelun kehityslinjat

- Eurooppalaisen ajattelun vaiheet antiikista postmoderniin aikaan
- Tieteiden vaikutus eurooppalaiseen elämäntapaan
- Eurooppalaisen yhteiskunnan uskonnollinen ja katsomuksellinen nykytilanne esim. maallistuminen, uskonnollinen monimuotoisuus, pluralismi, yksityistyminen, yhteiskuntauskonnollisuus ja uskonnottomuus

Seemiläiset uskonnot

- Syventävät tiedot juutalaisuudesta ja islamista

Suomalainen kulttuuri ja kulttuuriryhmät

- Suomalaisuus ja suomalaisen kulttuurin erityispiirteet ja kulttuuriryhmät esim. erilaiset vähemmistöt
- Monikulttuurisuus Suomessa ja maahanmuutto, sekä maasta muutto
- Kulttuurien rinnakkaiselon haasteet ja vahvuudet
- Suvaitsevaisuus

3. Etiikka

Kurssilla tarkastellaan ihmistä eettisenä toimijana ja valintoja tekevänä yksilönä, joka on vastuussa teoistaan ja toiminnastaan. Kurssilla pyritään tunnistamaan ja analysoimaan eettisiä näkökohtia ja ongelmia nykyajan ihmisten, yhteiskuntien ja globaalin todellisuuden eri tilanteissa, sekä pohtimaan mahdollisia ratkaisuja ja niiden vaikutuksia. Kurssilla tuodaan esille eri katsomusten etiikan periaatteita rajaamatta kuitenkaan eettisen pohdiskelun sisältöä vain tietyn katsomuksen ajattelumalleihin. Tämän lisäksi pohditaan tulevaisuutta, sen tutkimista ja siihen vaikuttamista.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Moraaliopetus

- katolinen ihmiskäsitys
- 10 käskyä ja kirkon käskyt, hyveiden mukaisen elämän etsimistä
- synnin olemuksen ja vaikutuksen pohdintaa
- väkivallan välttämisen ja vastustamisen pohdintaa, rehellisyys ja avoimuus elämän perusarvoina
- ihmisen seksuaalisuus ja rakkauteen kasvaminen, avioliitto ja perhe

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Ihminen eettisenä olentona

- eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen
- kristillinen ihmiskäsitys ja toisen asemaan asettuminen
- ihminen oman elämänsä, yhteiskunnan ja ympäristön muokkaajana
- kristillisen etiikan peruspainotukset kuten profeettojen sanoma, Jeesuksen Vuorisaarna ja vertaukset

Etiikka

- Kristillisten kirkkojen, Islamin ja Juutalaisuuden painotukset eettisissä kysymyksissä
- Ihmiskäsitykset eri kristillisissä kirkkokunnissa, juutalaisuudessa, islamissa ja muissa keskeisimmissä katsomuksissa
- Moraalin kehitys
- Vapaus, vastuu ja velvollisuudet
- Etiikan teorat

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

Ympäristöetiikka

- Kulttuuri ja luonto
- Käsitteitä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luonto-keskeinen
- Luonnontulevaisuus, maailmanperintö

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 (POPS 2004)

Oppilas kykenee hankkimaan syventävää tietoa kristinuskosta ja evankelis-luterilaisesta kirkosta

Oppilas

- tuntee Raamatun keskeisen sisällön
- tuntee kristinuskon syntytahtumat ja hallitsee kristillisten kirkkojen muotoutumisen keskeiset vaiheet
- tuntee Suomen evankelis-luterilaisen kirkon historiaa ja ymmärtää suomalaisen luterilaisuuden perusluonteen
- ymmärtää suomalaista uskonnollisuutta ja katsomusperinnettä.

Oppilas ymmärtää uskontoa ilmiönä

Oppilas

- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta

- tunnistaa uskontojen vaikutuksia suomalaisessa ja eurooppalaisessa kulttuurissa
- tuntee maailmanuskontojen keskeiset piirteet
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa

Oppilas

- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen
- hahmottaa oman maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä
- kykenee keskustelemaan olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä.

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla

Oppilas

- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia.

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 (PMUOPS 2006)

Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskonnollisten perustietojen sekä ajattelutaitojen osaamiseen. Arviointi kohdennetaan 5. vuosiluokan päättyessä uskonnon perusasioihin, uskontoon ilmiönä sekä eettiseen ymmärrykseen. Perusopetuksen päättyessä arvioinnissa on, edellä mainittujen tietojen ja taitojen lisäksi, keskeistä arvioida oppilaan tietoja uskonnoista, uskonnon ja kulttuurin sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Päätösarvioinnissa otetaan huomioon oppilaan työn määrä ja laatu sekä yksilölliset taidot. Arvioinnin tulee kannustaa oppilasta oman oppimisensa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Oppilas kykenee hankkimaan syventävää tietoa omasta uskonnostaan.

Oppilas

- tuntee Pyhien kirjoitusten keskeistä sisältöä ja uskonnon perustajan / keskeisesti vaikuttaneiden henkilöiden opetuksia
- tuntee uskonnon syntytahtumat ja hallitsee uskonnon muotoutumisen keskeisiä vaiheita
- tuntee oman uskontonsa opin ja elämän keskeisiä asioita
- tietää suomalaisesta uskonnollisuudesta ja katsomusperinteestä.

Oppilas ymmärtää uskontoa ilmiönä.

Oppilas

- ymmärtää uskonnollista ajattelua sekä uskonnollisen kokemuksen ja käyttäytymisen luonnetta
- tunnistaa uskontojen vaikutuksia Suomessa ja maailmassa
- tuntee maailmanuskontojen keskeisiä piirteitä
- arvostaa eri tavoin uskovia ja ajattelevia ihmisiä.

Oppilas osaa käyttää uskonnollista tietoa.

Oppilas

- tuntee uskon ja tiedon perusluonteen sekä niiden keskinäisen suhteen
- hahmottaa oman maailmankatsomukseensa vaikuttavia tekijöitä
- kykenee keskustelemaan olemassaolon perimmäisistä kysymyksistä.

Oppilas osaa toimia eettisesti vastuullisella tavalla.

Oppilas

- kykenee vastuulliseen eettiseen pohdintaan
- tunnistaa omien valintojensa ja tekojensa seurauksia.

9.12.3. ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Elämäkatsomustieto oppiaineena on perustaltaan monitieteinen kokonaisuus, jonka lähtökohtiin kuuluu filosofiaa sekä yhteiskunta- ja kulttuuritieteitä. Elämäkatsomustiedon opetuksessa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja ohjata aktiivisesti omaa elämäänsä.

Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaalle aineksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Elämäkatsomustiedon opetus tukee kasvua täysivaltaiseen demokraattiseen kansalaisuuteen, joka globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa edellyttää eettisen ajattelu- ja toimintakyvyn kehittämistä, niihin liittyviä laaja-alaisia tietoja ja taitoja sekä katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamista. Elämäkatsomustiedon opetusta ohjaa käsitys oppilaiden mahdollisuudesta kasvaa vapaiksi, tasa-arvoisiksi ja kriittisiksi hyvän elämän rakentajiksi.

Opetuksen ydintehtävänä on syventää oppilaan omaa elämäkatsomusta ja maailmankuvaa koskevaa ymmärrystä. Erilaisista katsomuksista ja uskonnoista opiskellaan perustiedot sekä oppilaan kasvua vastuulliseksi ja aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi tuetaan.

Tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on edistää oppilaan pyrkimystä

- etsiä ja rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan ja oppia samalla hahmottamaan kokonaisuuksia sekä kasvaa kohtaamaan epävarmuutta ja kehittää taitojaan ilmaista itseään ja elämäkatsomustaan
- kehittää arvostelukykyään ja kykyään eettiseen toimintaan ja oppia huomaamaan kohtaamiensa arkipäivän tilanteiden eettiset ulottuvuudet ja käyttämään eettisen ajattelun taitoja ja katsomuksellista harkintaa
- omaksua ja sisäistää ihmisoikeuksien, suvaitsevaisuuden, maailman laajuisen oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen periaatteita ja oppia kantamaan vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta
- laajentaa katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään ja oppia tuntemaan eri kulttuureissa tärkeinä pidettyjä arvoja, uskomusjärjestelmiä ja elämäkatsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustoja ja välittymistä sekä oppia arvioimaan tieteiden vaikutusta elämäntapaamme.

Pakolliset kurssit

1. Kulttuuri ja katsomusten maailma

Kurssilla keskitytään maailmankatsomukselliseen pohdintaan. Kurssilla tutustutaan termiin kulttuuri, sekä kulttuurin, että uskontojen tieteelliseen tutkimiseen. Kurssilla esitellään suurimmat maailmanuskonnot ja uskonnoton tapakulttuuri. Uskonnoista havainnoidaan opin perusteiden ja uskonnon harjoittamisen lisäksi uskontojen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla perehdytään myös erilaisten ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapautta edistävien ja uskonnottomuutta edustavien järjestöjen teksteihin.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Kulttuuri

- kulttuurin tutkimus ja kulttuuri
- kulttuuri ja yhteisö, suvaitsevaisuus

Katsomusten maailma

- katsomusten historiaa, katsomusvapaus
- maailmankuva, maailmankatsomus ja elämäkatsomus
- tieto ja tutkimus, luonnollinen ja yliluonnollinen
- uskonto ja uskonnottomuus, oma elämäkatsomus

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Oppilaan maailmankatsomuksellinen pohdinta

- elämän merkitys ja rajallisuus
- uskon ja tiedon suhde

Maailmanuskonnot

- keskeisten maailmanuskontojen levinneisyys, kokosuhteet ja uskonnollisen elämän pääpiirteet
- uskonnon ulottuvuudet ja vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin
- Suomalaiset muinaisuskot

Tiede ja sekulaari katsomus

- Peruskäsitteet: uskomus, tieto, luulo, arvaus
- Uskonnon ja tieteen suhde
- Tieteiden ja tieteellisen tutkimuksen vaikutus elämäntapaamme
- Uskonnoton tapakulttuuri

2. Eurooppalaisen ajattelun historia ja suomalainen kulttuuri

Kurssilla luodaan yleiskuva eurooppalaisen ajattelun kehityssuunnista. Kurssilla esitetään syventävät tiedot seemiläisistä uskonnoista: juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista, ottaen huomioon niiden yhteiset piirteet ja vaikutukset eurooppalaiseen ajatteluperinteeseen. Tämän lisäksi käsitel-

lään esimerkiksi humanismia ja pohditaan edellä mainittujen kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kurssilla esitellään erityisesti suomalaista katsomusperinnettä.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Kulttuuri

- kulttuuri ja yhteisö, suomalainen kulttuuri, suvaitsevaisuus

Katsomusten maailma

- Katsomusten historiaa, katsomusvapaus

Etiikka ja hyvä elämä

- ihmisoikeusetiikka soveltuvien osien
- monikulttuurisuus eettisenä kysymyksenä
- suvaitsevaisuus

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Eurooppalaisen ajattelun kehityslinjat

- Eurooppalaisen ajattelun vaiheet antiikista postmoderniin aikaan
- Tieteiden vaikutus eurooppalaiseen elämäntapaan
- Eurooppalaisen yhteiskunnan uskonnollinen ja katsomuksellinen nykytilanne esim. maallistuminen, uskonnollinen monimuotoisuus, pluralismi, yksityistyminen, yhteiskuntauskonnollisuus ja uskonnottomuus

Seemiläiset uskonnot

- Syventävät tiedot juutalaisuudesta, kristinuskosta ja islamista

Suomalainen katsomusperinne

- katolinen keskiaika, uskonpuhdistus ja sen jälkeinen aika
- yleiskuva Suomen uskontotilanteesta, seemiläiset uskonnot, muut uskonnot ja uskonnottomuus

Suomalainen kulttuuri ja kulttuuriryhmät

- Vähemmistö ryhmät
- Maahanmuutto, sekä maasta muutto
- Kulttuurien rinnakkaiselon haasteet ja vahvuudet

3. Etiikka ja tulevaisuus

Kurssilla tarkastellaan ihmistä eettisenä toimijana ja valintoja tekevänä yksilönä, joka on vastuussa teoistaan ja toiminnastaan. Kurssilla pyritään tunnistamaan ja analysoimaan eettisiä näkökohtia ja ongelmia nykyajan ihmisten, yhteiskuntien ja globaalien todellisuuden eri tilanteissa, sekä pohtimaan mahdollisia ratkaisuja ja niiden vaikutuksia. Kurssilla tuodaan esille eri katsomusten etiikan periaatteita rajaamatta kuitenkaan eettisen pohdiskelun sisältöä vain tietyn katsomuksen ajattelumalleihin. Tämän lisäksi pohditaan tulevaisuutta, sen tutkimista ja siihen vaikuttamista.

POPS:n (2004) perustuvat sisällöt:

Etiikka ja hyvä elämä

- etiikan pääsuuntia ja peruskysymyksiä, nuoren moraalinen kasvu
- ihmisoikeusetiikka, ympäristöetiikka
- monikulttuurisuus eettisenä kysymyksenä
- suvaitsevaisuus

Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta

- yhteiskuntateorian perusteet, demokratia
- politiikka, toimiminen kansalaisena, kestävä kehitys

Ympäristöetiikka

- Kulttuuri ja luonto
- Käsitteitä ihmisen ja luonnon suhteesta: humanistinen, utilistinen, mystinen ja luonto-keskeinen
- Luonnontulevaisuus, maailmanperintö

Tulevaisuus

- tulevaisuuden tutkiminen
- luonnon ja yhteiskunnan tulevaisuus, maailmanperintö
- minun tulevaisuuteni, toimiminen tulevaisuuden hyväksi

Kulosaaren yhteiskoulussa opiskellaan edellisten lisäksi:

Etiikka

- Kristillisten kirkkojen, Islamin ja Juutalaisuuden painotukset eettisissä kysymyksissä
- Ihmiskäsitykset eri kristillisissä kirkkokunnissa, juutalaisuudessa, islamissa ja muissa keskeisimmässä katsomuksissa
- Vapaus, vastuu ja velvollisuudet
- Etiikan teorialat

Päätösarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 (POPS 2004)

Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu

Oppilas

- osaa nähdä yhteyden arvovalintojen ja hyvän elämän välillä
- tunnistaa etiikan perusnäkökulmia kuten teon tahallisuuden, tekijän tarkoituksen, teon seurauksien huomioon ottamisen, vastuun ja oikeuksien näkökulmat
- kykenee tunnistamaan moraalidilemmasta eettisen näkökulman ja esittämään siihen eettisen ratkaisun
- kykenee havainnoimaan eettisiä ulottuvuuksia arkipäivästä, taiteesta, mediasta tai muilta elämän alueilta ja kykenee perustelemaan eron eettisesti kehittyneemmän ja kehittymättömämmän arvion välillä.

Itsetuntemus ja kulttuuri-identiteetti

Oppilas

- tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja
- kykenee suhteuttamaan erilaisia kulttuurisia käsitteitä ja symboleja eri katsomusperinteisiin
- ymmärtää sekulaarin ja uskonnollisen katsomuksen eron
- osaa käyttää oppimiaan kulttuuriin liittyviä käsitteitä ja kykenee hankkimaan tietoa erilaisista katsomuksista.

Yhteisö ja ihmisoikeudet

Oppilas

- tuntee ihmis- ja kansalaisoikeuksien pääpiirteet sekä kykenee selittämään niiden eron
- hahmottaa yksilön eettisen näkökulman suhteessa yhteisöön
- pystyy perustelemaan oikeuksien ja velvollisuuksien keskinäisen riippuvuuden
- tuntee vaihtoehtoisia ja vastakkaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä
- tunnistaa ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkauksia ja osaa arvioida erilaisten tasa-arvo- ja oikeusvaatimusten perusteita
- tuntee nyky-yhteiskunnan ongelmia ja pystyy esittämään sekä optimistisiä että pessimistisiä näkemyksiä tulevaisuudesta.

Ihminen ja maailma

Oppilas

- ymmärtää kestävänsä kehityksen periaatteita
- tuntee ympäristöetiikan lähtökohtia
- osaa arvioida yksilön eettistä näkökulmaa suhteessa ympäristöön
- ymmärtää yhteiskunnallisten ratkaisujen pitkän tähtäimen vaikutuksia.